

УДК 378.147:69

Лавінда С.Д.,

аспірантка кафедри педагогіки та психології Харківського національного університету внутрішніх справ,
Svlavinda@gmail.com

Україна, м. Харків

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Стаття присвячена використанню інноваційних технологій у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням з метою формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців з будівництва та цивільної інженерії. У контексті даного наукового пошуку була обґрунтована доцільність використання кейс-методу з метою формування професійно-комунікативних компетентностей майбутніх фахівців з будівництва та цивільної інженерії під час навчання в закладах вищої освіти. У цій статті була спроба проілюструвати конкретний кейс, що стане у нагоді на заняттях з української мови за професійним спрямуванням.

Ключові слова: інноваційні технології, кейс-метод, освітній процес, професійно-комунікативна компетентність, фахівці з будівництва та цивільної інженерії.

Постановка проблеми. Інтеграція України в європейський освітній простір зумовлює необхідність розв'язання комплексу завдань, пов'язаних з реформуванням вітчизняної вищої школи, яка відповідала б світовим освітнім стандартам.

Виразною ознакою розвитку вітчизняної системи освіти є розбудова її на компетентнісно орієнтованій основі. Актуальним є питання фахової підготовки майбутнього фахівця, тобто не тільки надання студенту певного обсягу знань, але й професійний розвиток, формування мотивації, вмінь, навичок, прагнення до самовдосконалення та саморозвитку. Сучасні вимоги для майбутнього фахівця будь-якої галузі – це активне засвоєння та продуктивне використання набутих знань, спроможність до розв'язання професійних завдань, до їх використання в різних ситуаціях професійної діяльності, готовність до прийняття самостійних виважених рішень здатність.

Отже, зростає необхідність у професійно компетентних фахівцях, у яких в процесі здобуття освіти було сформовано певний набір професійних компетентностей.

Одна з головних ідей усучаснення системи вищої освіти полягає в провадженні новітніх освітніх технологій, що в свою чергу покращить ефективність навчання. Освітня підготовка майбутніх фахівців має поєднувати як традиційні методи та засоби навчання, так й інноваційні.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати сутність понять «інновація», «педагогічна інновація»; розглянути стан використання інноваційних технологій та інтерактивних методів навчання під час формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців із будівництва та цивільної інженерії.

Дослідження питання впровадження інноваційних методів у закладах вищої освіти є предметом розгляду в працях таких вітчизняних науковців як В. Андрущенко, І. Багацький, Л. Буркова, С.Вітвицька, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, І. Дичківська, І. Зязюн, Д. Коваленко, Г. Кравчук, В. Кремень, А. Кузьмінський, М. Левківський, І. Лещенко, В. Луговий, Е. Манжос, Л. Мельник А. Підласий, П. Саух, В. Тернопільська, Т. Туркот, Т. Шансковата, Є. Шматков та інших.

Поняття «інновація» є похідним від лат. слова «innovatio», яке перекладається як «оновлення» чи «зміна».

Виклад основного матеріалу. Великий тлумачний словник сучасної української мови дає визначення «інновація» тлумачить як: 1) нововведення; 2) комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів тощо [1, с.506].

М. Кларін відзначає, що «поняття «інновація» приналежне до змін у способах діяльності, стилі мислення, що з ним пов'язані. Розглядаючи інноваційні моделі навчання в такий спосіб, ми звертаємося до нових дидактичних підходів, які формують нетрадиційне уявлення про організацію навчального процесу» [6, с.55].

І. Підласий вважає, що «інновації – це ідеї, процеси, засоби і результати, взяті в якості якісного вдосконалення педагогічної системи» [8, с.3].

На думку І. Севрука, інновація передбачає виникнення, розвиток чогось нового у надрах того, що вже існує, функціонує. Він виокремлює такі характеристики інноваційної освіти: активна участь студента у процесі навчання; можливість практичного використання знань у реальних умовах; надання та отримання знань у різноманітних формах; акцент на процесуальності навчання, а не на зазубрюванні інформації [10].

І. Дичківська характеризує інновацію як «налаштованість на відкритість, а не тільки на сприйняття, продукування та застосування нового» [2, с.6]. На її думку, технології в освіті відповідають характеру соціальних процесів. Враховуючи цей факт, можемо говорити, що «інновації в освіті спрямовані на забезпечення адекватності навчально-виховного процесу і його результату вимогам суспільства» [2, с.10].

Педагогічну інновацію науковці розглядають як нововведення, спрямоване на створення нового типу освітньої практики, яка розвивається на основі нових науково-педагогічних ідей, підходів, враховуючи зміни у змісті й технології навчання й виховання, в інформаційних технологіях.

Інновації в освіті – це процес створення, упровадження та поширення в освітній діяльності нових підходів, ідей,

методів, прийомів та технологій, спрямованих на оновлення, модернізацію, трансформацію освітнього процесу відповідно до вимог сьогодення.

Аналізуючи наукові праці педагогів та психологів, що досконало вивчали проблему запровадження педагогічної інноватики, можемо говорити про те, що дослідники намагаються ототожнити поняття «нове» у педагогіці з такими логічними категоріями як «корисне», «прогресивне», «позитивне», «сучасне», «передове». Деякі педагоги, зокрема В. Загвязинський, вважають, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той «комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивне начало, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти» [4, с.23].

Інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану. Слово «інновація» має багатомірне значення, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації [3, с.338-340].

На думку В. Кременя, пріоритетним напрямком професійної освіти, її ефективності, підготовки майбутніх фахівців до діяльності є активне впровадження інноваційних технологій [7, с.125].

О. Дубасенюк наголошує, що в історико-педагогічному та сучасному контекстах розвиток системи вищої освіти вимагає від педагогічної науки й практики вивчення і впровадження сучасних технологій та нових методів навчання дітей та молоді. Інновації в педагогіці пов'язані із загальними процесами, що відбуваються у суспільстві, глобалізаційними та інтеграційними змінами. Відзначається, що інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою і потребами в якісно новій освіті. Сутнісною ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища у навчальному закладі, регіоні. Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якостями: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище [9, с.14-48].

Вивчаючи та аналізуючи досвід науковців з питань інноваційних технологій, можемо зазначити, що їх складовими компонентами є: мета та зміст навчання, мотивації, суб'єкти освітнього процесу та результат, який бажано отримати в результаті навчання.

Інноваційні технології в освіті мають на меті реалізувати та забезпечити індивідуалізацію, мобільність, дистанційність освітнього процесу. Головна мета запровадження новітніх методів – це скерованість освітнього процесу на можливості самого студента та реалізацію цих можливостей.

Відтак можна стверджувати, що суть використання інноваційних технологій в освітньому процесі полягає в скерованості процесу навчання на можливості власне

самої особистості та її професійну реалізацію. Аналізуючи наукові напрацювання, вважаємо, що головна мета застосування інноваційних методів є підготовка майбутнього фахівця до професійної діяльності, вміння сприймати нову інформацію, гнучко аналізувати різні ситуації, готовність працювати в сучасних соціально-економічних умовах та здійснювати ділову комунікацію.

Запровадження інноваційних технологій дозволяє регулювати та направляти навчання в потрібному векторі. Новітні технології передбачають формування особистості, котра спрямована на постійне самовдосконалення, на безперервний саморозвиток.

Викладачі повинні усвідомити, що запровадження інновацій в освіті – це шлях до виховання гармонійної, всебічно освіченої особистості, для якої важливо постійно підвищувати свій професійний рівень, володіти інформацією про новітні фахові проекти, новин, технологій. Звичайно, що впровадження новітніх технологій висуває нові вимоги до викладача. Як наслідок, педагоги повинні намагатися отримати нові знання, навички, опанувати роботу з комп'ютерними програмами. У процесі впровадження інноваційних технологій не можна не акцентувати увагу на режимі діалогу або полілогу на заняттях з української мови. Монолог викладача стає мінімальним. Під час полілогу чи діалогу активно виявляються суб'єкт-суб'єктні відношення, навчаються і студент, і викладач.

При цьому головний аспект полягає у взаємодії суб'єктів між собою. Впровадження інноваційних технологій дає можливість майбутньому фахівцеві будь-якої галузі виробництва використовувати досвід не одного конкретного викладача чи навіть педагогічного колективу, а звертатися до практики групи вітчизняних та зарубіжних педагогів-науковців.

Упровадження інновацій в систему освіти нерозривно пов'язане із застосуванням мультимедійних технологій, що «пов'язані із створенням мультимедіа-продуктів: електронних книг, енциклопедій, комп'ютерних фільмів, баз даних. У цих продуктах поєднуються текстова, графічна, аудіо- та відеоінформація, анімація. Мультимедіа-технології перетворили комп'ютер на повноцінного співрозмовника, дозволили учням (будь-якого віку), не виходячи з навчальної аудиторії, будинку, офісу, бути присутніми на лекціях видатних вчених, брати участь у конференціях, діалогах, вести кореспонденцію. Як принципово новий навчальний засіб електронна книга відкрила можливості «читати», аналізувати «живі» озвучені сторінки, Тобто можливості бачити, чути, читати» [5, с.226].

У закладах вищої освіти на заняттях з дисциплін гуманітарного циклу, зокрема, української мови за професійним спрямуванням, використовують різні інноваційні технології. Важливе місце посідають інтерактивні методи навчання: case study, комунікативно-ситуативні завдання, метод проектів, метод дискусії, метод ділової гри, коучинг тощо. Спираючись на власний досвід, можемо наголошувати на тому, що вивчення української мови майбутніми фахівцями із будівництва та цивільної інженерії з впровадженням інноваційних технологій має практичну комунікативну спрямованість, що дозволяє формувати професійно-комунікативну компетентність.

Застосування новітніх технологій на заняттях з української мови за професійним спрямуванням сприяє якісному

засвоєнню матеріалу, опануванню нової професійної лексики, фахової термінології, а відтак й формуванню професійно-комунікативної компетентності. Мета освітнього процесу створити підґрунтя для подальшого формування компетентностей майбутніх фахівців із будівництва та цивільної інженерії поза межами закладу освіти, а також спроможність усвідомлювати студентами особистісні потреби та поєднувати їх з професійним самовдосконаленням.

Приділимо увагу case-study як методу, що посідає важливе місце серед кейс-технологій. Необхідно зазначити, що кейс, на думку дослідників, – це метод навчання, що базується на реальних ситуаціях, які спрямовані на розвиток комунікативних здібностей майбутніх фахівців. Це фаховий епізод, життєва історія, що несе необхідну інформацію для прийняття рішення, розв'язання професійної проблеми чи конфлікту. Зміст даного методу полягає в самостійному ознайомленні з поданою ситуацією, в самостійному аналізі проблеми, пошуку шляхів вирішення питання та пропонування свого рішення під час обговорення з іншими учасниками. Важливим аспектом реалізації застосування інноваційних технологій, зокрема запровадження кейс-методу, є принципова зміна функціональних обов'язків викладача.

Отже, аналізуючи доробок науковців і спираючись на власний досвід, можемо стверджувати, що використання викладачем на заняттях з української мови за професійним спрямуванням кейс-методу сприяє розвитку персональної активності суб'єктів освітнього процесу, збільшує кількість позитивно налаштованих та вмотивованих до навчання студентів, забезпечує плідне опанування знаннями й безперервний розвиток майбутнього фахівця з будівництва та цивільної інженерії, формує індивідуальні ознаки та професійну компетентність.

Застосування методу case-study на заняттях з української мови за професійним спрямуванням допомагає виробити навички ділової комунікації, зокрема під час презентації, дискусії, аналізу та планування.

Матеріал кейсу повинен надавати студентам можливість продемонструвати свої фахові знання. Під час роботи з ним відбувається процес актуалізації опорних знань, а саме: активне використання опанованою професійною термінологією, залучення усталених форм, необхідність дотримання всіх фонетичних, орфоепічних, граматичних, стилістичних мовленнєвих норм. Крім того, перед майбутніми фахівцями стає потреба в презентації свого вирішення ситуації, таким чином, невід'ємною складовою постає вміння публічно доводити свою позицію.

Приклад кейсу. Технічний прогрес – невід'ємна складова сучасного життя будь-якого спеціаліста, зокрема й фахівця з будівництва та цивільної інженерії. На раді акціонерів будівельної компанії обговорюється питання впровадження та застосування новітніх технологій швидкого спорудження, що в свою чергу дозволяє скоротити час зведення котеджів, при цьому не відмовляючись від якості отриманого результату.

Отже, компанія ставить на меті проаналізувати сучасні технології, що представлені на світовому ринку будівництва. Існує велика кількість різних прийомів швидкого будівництва, головною відмінністю між ними є матеріал,

що використовується. Найбільш популярними серед забудовників є:

- котеджі з газобетону;
- котеджі з керамоблоків;
- котеджі з пінобетону;
- монолітне будівництво;
- каркасне будівництво;
- будівництво з сендвіч-панелей.

Завдання полягає в ознайомленні та вивченні запропонованого кейсу, в необхідності надати характеристику кожному з наведених типів швидкого будівництва, репрезентувати переваги й їх недоліки, а також презентації своїх рішень з наведеного питання. Ілюстрація відповіді повинна бути сформульована з дотриманням всіх мовних та мовленнєвих норм (орфоепічних, орфографічних, лексичних, морфологічних, синтаксичних, стилістичних).

Висновок. Отже, використання інноваційних методів дає можливість студентам не бути спостерігачами, а ставати активними суб'єктами освітнього процесу, формувати професійно-комунікативну компетентність, активізувати пізнавальну діяльність. Впровадження інноваційних технологій дозволяють формувати у майбутніх фахівців інтерес до професії.

Перспективою подальших розвідок є запровадження інноваційних технологій в освітній процес у закладах вищої освіти, в подальшій роботі з питання впровадження інтерактивних методів навчання студентів української мови в умовах профільної освіти.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпін: Перун, 2005. 1728 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник К.: Академвидав, 2004. 352 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Т. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Загвязинский В.И. Инновационные процессы в образовании. Тюмень: Тюм. гос. ун-т, 1990. 5-14 с.
5. Захарчук П.В. Інноваційні технології навчання в сучасній школі. Освіта регіону. 2010. № 2, 226 с.
6. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе: анализ зарубежного опыта. М.: Знание. 1989. 80с.
7. Кремень В.Т. Освіта і наука України – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. К.: Грамота, 2005. 448 с.
8. Підласий І., Підласий А. Педагогічні інновації. Рідна школа. 1998. № 12.3–17 с.
9. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / За ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 564 с.
10. Севрук І. Філософія сучасної військової освіти: завдання та освітні технології [Електронний ресурс] / І. Севрук. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/VKfnpri/Filos/2009_29/7.html

References

1. Great explanatory dictionary of the contemporary Ukrainian language / ed. by Busel V.T. Kyiv, Irpin: Perun, 2005. 1728 p.
2. Dyckivska I.M. Innovative Pedagogical Technologies: A Manual for K.: Akademvydav, 2004. 352 p.
3. Encyclopedia of Education / Acad. ped sciences of Ukraine; head of the edition Kremen V.G. K., Yurincor Inter, 2008. 1040 p.
4. Zagvazinskij V.I. Innovation processes in education. Tiumen: Tium. state uni., 1990. 5-14 p.

5. Zakharuk T.V. Innovative learning technologies in a modern school. *Education in the region*. 2010. No. 2, 226 p.
6. Clarin M.V. Pedagogical technology in the educational process: analysis of foreign experience. M: Knowledge. 1989. 80 p.
7. Kremen V.G. Education and science of Ukraine – innovative aspects. *Strategy. Realization. Results*. K.: Diploma, 2005. 448 p.
8. Pidlasyi I., Pidlasyi A. Pedagogical innovations. *Native school*. 1998. No. 12.3-17 p.
9. Vocational pedagogical education: innovative technologies and methods: Monograph / ed. by Dubaseniuk O.A. Zhytomyr: Publishing house at Zhytomyr Ivan Franco State University, 2009. 564 p.
10. Sevrak I. Philosophy of modern military education: tasks and educational technologies [Electronic resource] / Sevrak I. – Access mode: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Vkfinpu/Filos/2009_29/7.html

Lavinda S.D.,

post-graduate student of the Department of Pedagogy and Psychology of Kharkiv National University of Internal Affairs,
Svlavinda@gmail.com

Ukraine, Kharkiv

APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF PROFESSIONAL AND COMMUNICATIVE COMPETENCE

The article is devoted to the use of innovative technologies in the process of the Ukrainian language studying by professional orientation in order to form professional and communicative competence of future construction and civil engineering specialists. Expediency of using the case method in order to form professional and communicative competence of future specialists in construction and civil engineering during studies in higher educational institutions was substantiated in the context of this research. In this article there was an attempt to illustrate a specific case which would be useful for the Ukrainian language classes by professional orientation.

Key words: innovative technologies, case method, educational process, professional and communicative competence, specialists in construction and civil engineering.

